

Vi undgik bevidst rollen som de kønne og smarte

Vi lavede nogle arrangementer i kvindeudvalget, bl.a. med Lene Bro, som sad i Folketinget. Hun var jo kendt for at gå i hot pants og være smart. På det tidspunkt gik jeg ligesom alle andre også i lårkort og støvler, men Lene Bros historie gav mig en advarsel om, hvad jeg kunne risikere at blive brugt til.

Inge Fischer Møller, Helle Degn og jeg kom samtidig ind i Folketinget i 1971 og vi talte om, at vi ville undgå en sådan rolle som Lene Bro i sine hot pants havde fået. Så det første år herinde i Folketinget gik jeg stort set kun i lange bukser – et par ruskinsbukser og så med nogle få forskellige bluser. Jeg modarbejdede helt bevidst at blive påduttet en bestemt rolle, som jeg alt for nemt ville have fået, fordi jeg ellers vitterlig kunne lide smart tøj, og var fotogen.

Spm. Er der andre måder kan kan modvirke det image på?

Svar Ja, vi gjorde også meget ud af at have bevidste udvalgsønsker. Jeg ville gerne i uddannelsesudvalget, fordi jeg havde den baggrund jeg havde, og det kom jeg. Men så blev jeg også spurgt, om jeg ville i finansudvalget. Det er en af de situationer hvor man har glæde af at være kvinde, for Socialdemokratiet havde ikke haft nogen kvinde i finansudvalget, og det var efterhånden ved at blive lidt pinligt, dér i begyndelsen af 70'erne, og så kom de altså og spurgte mig om, jeg ville ind i finansudvalget, og det ville jeg meget gerne. Det bidrog selvfølgelig også til at understrege ens saglige engagement.

Spm. Hvis vi går lidt tilbage til tiden inden du kommer ind i Folketinget. Hvem rekrutterede dig?

Svar Man kan ikke sige, at der er nogen, der rekrutterer én. Jeg var jo aktiv i partiarbejdet og kom som lærer ret hurtigt med i AOF's distriktsbestyrelse på Fyn, havde nogle kurser som jeg underviste på. Jeg var også aktiv i lærerkredse på Fyn i den periode og blev valgt ind i lærerforeningens hovedbestyrelse. Jeg havde udgivet de først bøger til folkeskolen og det havde der været noget om i Fyns Stifstidende, så jeg var efterhånden begyndt at blive en man vidste hvem var. Og da de så skulle have en ny kandidat i det der dengang hed Bogensekredsen, som nu hedder Otterupkredsen, var der nogle, der kom og spurgte mig, om jeg ville være kandidat. Det kom noget bag på mig, men jeg syntes, det lød mægtigt spændende. De var meget ærlige og sagde: "du kan ikke vælges, der er ikke nok socialdemokratiske stemmer i den kreds, men det kunne være skægt, hvis du ville". Så skal man igennem en valgprocedure, men der var ikke andre kandidater, så jeg skulle ikke igennem en urafstemning, og så var jeg så kandidat.

Så skete der det, at partiet ændrede opstillingsregler til sideordnet opstilling af alle kandidater i amtet. Det betød, at personlige stemmer kom til at spille en større rolle, og det betød, at jeg simpelthen blev valgt ved det første valg, jeg stillede op til.

Spm. Du har slet ikke prøvet at stille op uden at blive valgt?

Svar Nej. Det var givetvis ikke gået nær så let at blive opstillet, hvis det havde været en kreds, der plejede at give valg.

Spm. Havde du en kvindepolitisk profil på det tidspunkt?

Svar Ja, det vil jeg tro, for de har vidst, at jeg har haft formandsskabet i kredskvindeudvalget. Og inden for "Unge Pædagoger" og "Dansk pædagogisk Forening", var vi en gruppe, der var ret kvindebevidst. Så det er ikke kommet bag på nogen.

Hvordan man får magt i politikerkollektivet?

Spm. Nu er du en politiker, der har opnået en magtposition. Jeg vil godt høre, hvordan man fik magt inden for det, man kalder politikerkollektivet?

Svar Ja, jeg ved ikke, om man kan sige noget generelt om det, man jeg lagde i hvert tilfælde en strategi. Det ene er at undgå at blive kørt ud i en rolle som køn og yndig og dum, det andet er at forberede tingene grundigt. Jeg sagde næsten ikke noget det første år, jeg var herinde.

Spm. Du sagde næsten ikke noget?

Svar Nej, jeg skrev referater af samtlige gruppemøder og læste dem igennem, når der var gået en periode for overhovedet at danne mig en fornemmelse af strukturen i folketingsgruppen. Da jeg havde gjort det, så syntes jeg, at jeg havde lidt bedre hold på, hvem det var, der traf afgørelserne og hvilke indlæg det var, der blev bestemmende for de konklusioner, der blev draget. Derefter syntes jeg, at jeg kunne begynde selv at gå mere ind i det, nu havde jeg fået en ret sikker fornemmelse af, at sige noget på de tidspunkter, hvor det spillede en rolle. Og så blev jeg minister ret hurtigt. Jeg blev minister allerede i 73, og hvis du spørger mig, hvorfor jeg blev det, så ville jeg have svært ved at svare på det. Men det havde formentlig også noget at gøre med, at der skulle heles nogle skår efter EF-kampagnen, og jeg havde været en af de aktive EF-modstandere. Hvis man så ydermere har haft en fornemmelse af, på grundlag af det arbejde jeg har lavet, at jeg ville kunne klare en sådan funktion, så har det været en måde ligesom at bygge bro på. Det tror jeg den regeringsomdannelse, hvor Svend Jacobsen, Karl Hjortnæs og jeg blev ministre, var udtryk for, og derfor gav den også anledning til så meget raseri i vores gruppe.

Spm. Vil du mene, at det havde nogen betydning, negativ eller positiv, at du er kvinde?

Svar Positiv. Positiv på den måde at der skulle jo nogle kvinder med i regeringen. Sådan som det politiske billede er, er den vanskeligste hurdle kvinder skal over, at få en kreds der giver valg. Det kan man se i vores parti, det er virkelig svært og næsten ikke til at få. Når vi derimod er blevet valgt, så har vi rimelige gode chancer i folketingsgruppen, fordi kvinder stadigvæk er underrepræsenterede, og der er et ønske om, at kvinder er med. D.v.s. at vi har en større chance for at komme ind nogle steder, vi gerne vil, når vi først

er her. Den næste forskel er, at vi også har en fordel af en større mediebevågenhed, har nemmere ved at få vores synspunkter i pressen. Men den anden side af medaljen er, at opmærksomheden omkring vores personer er stor. Man vil hellere skrive om os som personer, end om vores sager.

Pressen har to kvindemodeller: den varme og ineffektive eller den dygtige og kolde

Spm. Hvordan synes du selv, at pressen behandler dig?

Svar Jeg synes, at pressen behandler mig og andre kvinder meget skabelonagtigt. Det er nogle bestemte typer, vi helst skal passe ind i. Groft sagt så opererer pressen med to modeller: den ene model er den effektive og dygtige kvinde, der så til gengæld er uden særiige følelser, kold og ubarmhertig. Den anden skabelon er den ikke særlige effektive, ikke særlige dygtige kvinde, der til gengæld er fyldt med varme og følelser og gode egenskaber. Det er sådan i grove træk de skabeloner, kvinder bliver placeret i. Det er selvfølgelig dårligt.

Spm. Og du ryger i den første?

Svar Der ryger jeg i den første, og det har helt bestemt også været mit ønske. Jeg har kunnet se de modeller, der har været og jeg har ikke været i tvivl. Jeg kan ikke leve i sådan en model, hvor jeg er flink og rar og dum, det kan jeg ikke, det er mig imod. Det der er dårligt er, at skabelonerne er alt for firkantede og de nuancerer kvinder for lidt. Vi er jo meget mere og rummer meget større variationer. Skabelonerne er med til at båse os og derved gøre os mindre farlige. Modellen kan trækkes frem hver gang og forskrække andre kvinder. Vi kvinder vil selvfølgelig gerne være både beslutsomme og varme. Vi må væk fra disse unuancerede beskrivelser af kvindelige politikere.

Spm. Det er jo sådan, at det at være kvinde og have magt på samme tid rejser en masse negative følelser hos mange mennesker. Har du også den fornemmelse, at nogen af de reaktioner, der er kommet på dig ikke ville være kommet, hvis du havde været en mand med samme magt?

Svar Det tror jeg helt klart. Det synes jeg meget tydeligt, man kunne se ved det sidste eksempel – det var her i sommer omkring valget til næstformandsposten i Socialdemokratiet, hvor vi jo var nogle kvinder, der var lidt naive, det kan jeg se nu. Vi troede faktisk, at det var os, der skulle have lov at bestemme hvilken kvinde, vi skulle repræsenteres af, men det var det altså ikke. Da var det helt tydeligt, at pressen kørte på min person og efter modellen: magtstræb og kup. Der var tydeligt nogle aggressioner, man skulle af med.

Det drejer sig dels om nogle aggressioner hos mænd. Det at have magt betyder, at nogle andre ikke har det – så det er jo et reelt raseri. Dertil kommer, at vi fordi vi er kvinder alligevel er et andet moment, selv om vi få, der er, stort set spiller med på samme måde. Men det ændrer møderne, om

der er kvinder med eller ikke, det ændrer tonen, stilen, måden man kan optræde på. Jeg tror, det giver anledning til usikkerhed over for fænomenet kvinder. Men så tror jeg også kvinder selv reagerer med meget blandede følelser over for kvindelige politikere. Kvinder der er i politik eller iøvrigt er offentlige kendte, skal næsten rumme alle egenskaber. Altså bør jeg være en god mor med en stor børneflokk, effektiv og dygtig i mit arbejde, skal kunne klare alle møderne og aldrig begå fejl. Alt hvad kvinder synes de skal kunne. Det er jo fuldstændig umuligt.

Spm. Man vil, at du skal tage det bedste af kvindekulturen med ind i mandskulturen?

Svar Ja, og så klare hele mandekulturen!

Spm. Føler du selv, at du har ændret dig i den proces, der er foregået med at komme frem og få magt?

Svar Ja, man ændrer sig hele tiden. Jeg mener såmænd, det er noget af det, der er morsomt, fordi man møder forskellige udfordringer og man selv ændrer sig i kraft af det. Det er jo svært at sige hvordan mit liv ville have været, hvis jeg ikke var kommet i folketinget, men jeg mener da bestemt, jeg ændrer mig.

Spm. Er du tilfreds med alle de ændringer?

Svar Ja, det er jeg nok gennemgående.

Spm. Føler du, at det opfattes som illegitimt for kvinder at være ambitiøse?

Svar Ja, det gør det. Det er i orden for mænd, ikke for kvinder. Medierne gør det til en mere problematisk sag for kvinder end for mænd. Hvis man for eksempel ser på beskrivelsen af yngre erhvervsfolk, så er det mægtig godt, at de er ambitiøse, får positioner, er aggressive og bliver til noget, men det får kvinder ikke kredit for, de får straks det modsatte image at de er hårde og kolde. I de modeller, der er for kvinder, er det åbenbart svært at kombinere den traditionelle opfattelse af kvindelighed med magt.

Forventningerne til en kvindelig politiker er både stimulerende og forskrækkende

Spm. Nogle kvindelige politikere siger, at man bliver marginaliseret som politiker ved at føre kvindepolitik.

Svar Nej, det tror jeg ikke er rigtigt. Men efter netop at have været igennem nederlaget med næstformandsposten i partiet her i sommer, så tror jeg, det er sådan, at hvis man vil køre kvindesag meget stærkt på nogle principper – som vi gjorde i sommer, nemlig at kvinder selv må have lov til at bestemme, hvem de skal repræsenteres af – hvis man ikke kan skaffe forståelse for sådanne synspunkter – og det kan man ikke, som verden ser ud – så får man bagefter vanskeligere, i hvert tilfælde i en periode, ved at få andre ting igennem. Så meget rigtigt er der i det. At køre for meget kvindepolitik kan hæmme ens muligheder for at gøre sig gældende med andre politiske spørgsmål.

Samtidig føler jeg, at ikke kun de kvinder der har valgt mig, men også ganske mange andre kvinder oplever det som betydningsfuldt, at vi kvindelige politikere klarer os lige så godt som mændene eller bedre. Hvis jeg alt for mange gange bringer mig i en situation, som går galt, så indfrier jeg ikke de forventninger der ligger om at dokumentere, at kvinder faktisk kan nå lige så langt som mændene.

Spm. Siger du dermed, at forventningerne er større til dig som kvindelig politiker end den vil være til en mandlig politiker?

Svar Ja, det er helt, helt tydeligt. Det synes jeg, at jeg oplever meget stærkt bl.a. ude omkring, når jeg er på møder. Hvis der sådan er omkring fifty-fifty i forsamlingen, så kan jeg nogen gange mærke en forventning fra kvinderne. På sådan et stort møde er der jo normalt tre mandlige talere, og så kommer jeg som den ene kvinde. Da mærker jeg en forventning, der ligesom går på at "nu, skal vi se om hun klarer det lige så godt". Og den der måde man kan se kvinderne kigge rundt til deres mandlige kammerater på: "der kan I bare se", det spiller en meget stor rolle. Det er selvfølgelig både stimulerende og forskrækkende.

Spm. Jeg fornemmer, at du er blevet mere kvindepolitisk aktiv i din politik i de seneste år?

Ritt Bjerregaard i Folketinget sammen med partiformanden, Anker Jørgensen
Foto: Politikens Presse Foto

